

*Zpravodaj
města Štramberka*

1/2003

Náměstí ve Štramberku před rokem 1908. (Pomůže někdo ze čtenářů s přesnější datací?)
Archiv Milana Sochy

O B S A H

<i>Vojtěch Petráš</i> Štramberský motiv, kombinovaná technika 17 × 14 cm, rok neznámý.....	titulní strana obálky
Dokumentární fotografie neznámého autora Náměstí ve Štamberku, přelom 18. a 19. století	2. strana obálky
<i>Věra Michnová</i> Zprávy z radnice	4
Jak jsme společensky a kulturně prožili první čtvrtletí roku 2003	5
<i>Josef Adamec</i> Zemřel Štamberák, který ve světě proslavil Tatru	8
<i>Vojtěch Petráš</i> Jiří Hanzelka	9
<i>Josef Adamec</i> Štramberský klub Masarykovy letecké ligy Kopřivnice — II. část Štamberáci plachtili i po válce	10
<i>Josef Marek</i> Historie štramberské dechovky — II. část	12
<i>Věra Michnová</i> Velikonoční sváteční tabule	14
<i>Augustin Raška</i> Štramberské pověsti I.	15
<i>Augustin Raška</i> K úmrtí Bohumíra Jaroňka	20
Z koutů a ulic Štramberských, kresby na dobových pohlednicích, 1903	20, 21
<i>Vojtěch Petráš</i> Vzpomínky Vojtěcha Petráše — Co se mi (ne)podařilo	23
„Představuji své město, nejbližší okolí“ Letošní téma literární a výtvarné soutěže pro ZŠ, každoročně vyhlášené Městskou knihovnou v Kopřivnici. Nejlepší práce jsou otištěny v Almanachu.	
Šumný Štamberk	26
Malá pohádka	26
Transgas	27
<i>Irena Kopecká</i> Jaro ve Štamberku	28
Panu Martini a jeho Štamberku	29
<i>Aleš Durčák</i> Slovo k výstavě Arnošta Hanáka — Pravěk a etnografie.....	30
<i>Arnošt Hanák</i> Amonit HAPLOCERAS ELIMATUM, olej na plátně, 45 × 35 cm, 2003	3. strana obálky
Divadelní soubor „Pod věží“ a „Kotouč“ Vzpomínka na „Živý Betlém“, 26. prosince 2002	4. strana obálky

Z P R A V O D A J M Ě S T A Š T R A M B E R K A č. 1/2003

Zodpovědný redaktor: Aleš Durčák. **Redakční rada:** Karel Hrček, PhDr. Anna Hřčková, Bohumil Kresta, Josef Marek, Věra Michnová, Mgr. Jana Milichová a Vojtěch Petráš. **Jazykové korektury:** Aleš Durčák. Copyright si podržují autoři, kteří rovněž ručí za věcnou správnost jednotlivých příspěvků. Redakce si vymezuje právo stylistických úprav a krácení textu. Nevyžádané materiály zůstávají součástí archivu ZMŠ. Adresa redakce: Muzeum Zdeňka Buriana, Náměstí 456, 742 66 Štamberk, tel.: 556 852 240, e-mail: mzb@stramberk.cz. **Vydává:** Městský úřad Štamberk (tisk povolen rozhodnutím č.j. 1217/94–RR–408 referátu regionálního rozvoje Okresního úřadu v Novém Jičíně dne 3. 11. 1994). Vychází: 4× ročně. **Výroba:** Tiskárna a nakladatelství *Beatris*, Dobrá. Březen 2003.

Zprávy z radnice

Věra Michnová

Za 1. čtvrtletí se rada města sešla celkem čtyřikrát a zastupitelstvo jednalo jedenkrát. Rada a někteří další zastupitelé navštívili dne 9. ledna 2003 veletrh cestovního ruchu GO a Regiontour v Brně. Tento veletrh poskytuje spoustu inspirace v oblasti cestovního ruchu pro rozvoj turistiky, autoturistiky i cykloturistiky. Byl schválen dokument hlavních bodů rad města na rok 2003, personální složení odborných komisí, platby za obyvatele za ostatní dopravní obslužnost. Bylo projednáno organizační zajištění 13. obecního bálu, zajištění dopravní obslužnosti vlakovou a autobusovou dopravou pro naše občany.

Rada byla seznámena s hospodařením města Štramberka v roce 2002, s návrhem rozpočtu na rok 2003, s návrhem řešení platových otázek zaměstnanců, byli jmenováni vedoucí oddělení městského úřadu v souladu se schváleným organizačním řádem. Byl projednán program rozvoje města na léta 2002—2006 včetně akcí stavebního charakteru na toto období.

Rada schválila úpravu otevírací doby hradu Štramperk a také zvýšení vstupného na věž Trůbu. Byly vybrány poutové atrakce rodin Pflégrů, aby „zdobily“ několik dní naše město před, na a po pouti. Dále se projednávaly různé žádosti o finanční příspěvky spolků a organizací na činnost nebo na konkrétní akce. Tentokrát nebyly prominuty žádné poplatky ze vstupného z plesů našim spolkům.

Dalším blokem projednávaných zpráv byly rozbor y z oblasti bezpečnosti. Zprávy přednesli vedoucí oddělení Policie ČR Kopřivnice, velitel Městské policie Štramperk, velitel Jednotky sboru dobrovolných hasičů Štramperk a také se rada seznámila s problematikou komise k projednávání přestupků. Zastupitelstvu rada navrhla ke schválení příspěvky z rozpočtu města pro jednotlivé žadatele na opravy historických domů, roubenek i památek z programu regenerace MPR a MPZ pro rok 2003. Byl schválen rozpočet na rok 2003, program rozvoje včetně stavebních akcí, hlavní body jednání zastupitelstva a také majetkoprávní úkony jako jsou prodeje a odkupy pozemků, nájmy apod.

Jak jsme společensky a kulturně prožili první čtvrtletí roku 2003

Věra Michnová

Nový rok byl zahájen Tříkrálovou sbírkou, pořádanou celostátně Charitou, ve dnech 3.—8. ledna naši občané celkem věnovali 17 670 Kč.

10. ledna proběhl 11. ročník učitelského volejbalového turnaje smíšených čtveric o pohár ředitelky školy. Každoročně se jako host zúčastňuje družstvo reprezentující město Štamberk. Letos ve složení Věra Hanzlíková, Regina Šmahlíková, Ing. Jan Socha a Jaroslav Michna. Po lýtých bojích skončilo na 2. místě.

Už tradiční se stala výstava dětských prací, která byla zahájena vernisáží dne 15. ledna. Své práce vystavovaly děti z MŠ Zauliči, MŠ Bařiny, ZŠ Zauliči, DDM Štamberk a ZUŠ Zdeňka Buriana. Úvodní slovo přednesla Věra Michnová. Byla to moc hezká a příjemná výstava a poděkování patří všem pedagogům i vedoucím kroužků za trpělivost a práci s dětmi.

Leden odstartoval plesovou sezonu. 17. ledna měli svůj ples sportovci v tělocvičně na Zauliči a tentokrát byl pořadatelem TJ Kotouč, oddíl kopané.

Hned druhý den, 18. ledna, se sešli hasiči a jejich příznivci na hasičském bále v Kulturním domě na Náměstí.

25. ledna pokračovalo bálové rejdní plesem chovatelů poštovních holubů v Kulturním domě.

V měsíci lednu byla také otevřena nová provozovna „Jaroňkova chalupa“.

7. února měli svůj den budoucí prvňáčci, protože v ZŠ na Zauliči probíhal zápis do prvních tříd.

9. února se sešel farní sbor Českobratrské církve evangelické na besedě „Manželské a rodinné vztahy“ kterou přednesl farář Mgr. Stanislav Kaczmarczyk. Součástí programu byl koncert hudební a pěvecké skupiny z Českého Těšína.

14. února mělo město svůj v pořadu již 13. obecní bál a také v Kulturním domě na Náměstí.

V sobotu 15. února naše město zastihla smutná zpráva o úmrtí významného rodáka, cestovatele Jiřího Hanzelky.

Ve dnech 21.—22. února se v našem městě konalo 1. setkání Zobcománie. Co to vlastně ta Zobcománie je? Je to projekt několika nadšenců s mottem „Správná činnost pro správné děti“ (příčemž horní hranici dětství nikdo nestanovil). Bylo to setkání všech, kteří hrají na zobcové flétny a chtějí se sdružovat, předávat si zkušenosti a vzdělávat se. Zakladateli Zobcománie jsou pánové Josef Melnar a Václav Kovalský. Adresa: Zobcománie, Štefánikova 244, 742 21 Kopřivnice.

1. března pořádal divadelní spolek Pod věží Maškarní divadelní bál — končínový s předtančením členů spolku Česká beseda a pochováním basy. (viz fotografie)

4. března se v našem Kulturním domě sešel poradní sbor Moravskoslezského kraje pro cestovní ruch.

5. března byla zahájena vernisáží výstava Pravěk a etnografie malíře Arnošta Hanáka. Výstavu, kterou připravil pan Aleš Durčák, uvedla Věra Michnová.

10. března proběhl v tělocvičně na Zauličí turnaj smíšených čtveřic ve volejbale pro žáky ZŠ a 12. března pak turnaj v nohejbale, také pro žáky ZŠ. Oba turnaje uspořádal DDM Štamberk pod vedením Reginy Šmahlíkové.

15. března se členové Orla Štamberk sešli na výroční župní schůzi a 16. března KDU ČSL si na své schůzi zvolilo nového předsedu, a to Jiřího Navrátila.

28. března byla se zpožděním zahájena VI. divadelní přehlídka amatérských divadelních souborů představením Právo na hřích Viléma Wernera a našemu publiku se představil DS Vicena z Ústí nad Orlicí. Zahajovacím večerem měl být 21. březen s představením Talisman od Johana Nestroje divadelního souboru Lidová scéna Bernartice nad Odrou. Bohužel onemocněním hlavního představitele se zahájení přehlídky posunulo o jeden týden.

30. března byla ukončena výstava Arnošta Hanáka v Muzeu Zdeňka Buriana.

Poděkování

Divadelní spolek „Pod věží“ upřímně děkuje všem místním podnikatelům, kteří svými sponzorskými dary zpestřili tombolu „Končinového divadelního bálu“ a přispěli tak na další činnost souboru. Děkuje!

Zemřel Štramberák, který ve světě proslavil Tatru

Josef Adamec

V neděli 16. února se nesla Štramberkem smutná zpráva, že včera zemřel cestovatel Jiří Hanzelka. Světlo světa spatřil 24. prosince roku 1920 ve Štramberku čp. 442, v domku, který kdysi stál na Horečce v blízkosti vápenek. Tam se jeho otec Ferdinand Hanzelka i s rodinou odstěhoval z čp. 267 na Baště ještě před narozením syna Jiřího. Když byly Jiřímu asi tři roky změnili bydliště do Kopřivnice a později do Bratislavy.

Mladý Jiří Hanzelka po dokončení obchodní akademie vystudoval Vysokou školu obchodní, kterou v době okupace v důsledku zavření vysokých škol musel přerušit. V té době pracoval jako zemědělský dělník.

S ing. Miroslavem Zikmundem, spolužákem ze studií, podnikli v letech 1947—1950 studijní cestu s automobilem TATRA do Afriky a Jižní Ameriky. Tak se mladý Štramberák dostal zpod Kotouče a štramberské Trúby až na jih Afriky, za Kordillery, na Sibiř i do Turecka. Výsledky svých výzkumů zpracovali oba autoři v množství rozhlasových i časopiseckých reportáží, v krátkých i celovečerních filmech. Souhrnně podali své dojmy v knihách: Afrika snů a skutečnosti I — III, Afrika ve fotografii, S čs. vlajkou na Kilimandžáru, Přemožení pouště, Afrika kolem Tatry. Jižní Americe věnovali knihy: Tam za řekou je Argentina, Přes Kordillery, Velké vody Ignazu. Pro mládež byly vydány knihy: Za lovci lebek, Mezi dvěma oceány, Jižní Amerikou.

V letech 1960—1964 podnikli cestu po Asii a napsali o ní knihu Obrácený půlměsíc. Kromě toho pořídili řadu filmů, napsali stovky reportáží, z fotografických snímků z celé Asie uspořádali mnoho zajímavých výstav.

V roce 1968 upoutal Jiří Hanzelka úvahou otištěnou v Mladé frontě pod názvem Rozcestí důvěry. Tenkrát se o něm uvažovalo i jako o kandidátu na prezidenta. Je škoda, že jejich myšlenky a publikační činnost byly v době normalizace násilně umlčeny.

Teprve po listopadu 1989 se dostala čtenářům do rukou Zvláštní zpráva č. 4 autorů Hanzelky a Zikmunda. Zpráva podává očité svědectví o neutěšeném hospodářském a sociálním stavu rozsáhlého území mezi Uralem a Dálným Východem. Při čtení Zprávy v člověku stoupá nechuť nad ztraceným časem a šíří se beznaděj.

Ing. Jiří Hanzelka této beznaději nepropadl. I když na svých cestách poznal kus světa, vrátil se domů, „nezůstal venku“. Doma jej však nečekalo nic dobrého, byl nucen pracovat jako pomocný dělník — měl upadnout v zapomenutí. Až po změně režimu se počátkem devadesátých let krátce zapojil do veřejného života. Ale zhoršující se zdravotní stav jeho aktivity omezoval. Občas jej televizní diváci mohli zhlédnout na obrazovkách při besedách a vzpomínkách spolu s kolegou Miroslavem Zikmundem. V poslední době už na veřejnosti vystupoval ing. Zikmund sám, Jiří Hanzelka byl většinou upoután na lůžko. Až plicní embolie napsala poslední stránku v jeho Knize života. Byla na ní dopsána jenom dvě slova: Dokonáno jest...

Jiří Hanzelka
(vlevo)
a Mír. Zikmund
asi v r. 1950

...a skoro o půl
století později

Jiří Hanzelka patří do řad těch, na něž jejich rodné město může být právem hrdé. Především mladším generacím Štamberáků je třeba připomenout, že kolébka cestovatele Jiřího Hanzelky stála ve štamberské chalupě pod Kotoučem, že zde žili jeho rodiče i prarodiče po mnoho generací. Žádné město by nemělo na své rodáky zapomínat a mělo by s hrdostí vzpomínat těch, kteří je svými činy a svou prací proslavili nebo mu svým jménem dělali čest.

Ing. Jiří Hanzelka se mezi takové právem řadí.

Jiří Hanzelka

Vojtěch Petráš

Každého Štamberáka, každého čtenáře Zpravodaje města Štamberka jistě potěší článek Josefa Adamce, věnovaný světlé památce slavného cestovatele moderní doby, Jiřího Hanzelky.

Do rodného města se vracíval v šedesátých letech v měsících prázdnin a dovolených, v červencích. Občané ho se zájmem sledovali, jak vykračoval z Dolní bašty na náměstí a jak vcházel do chrámu Páně. Netrvalo to snad ani pět minut a shůry zaznělo varhanní preludium, jemná předehra, která přešla do bouřlivé fugy a v další harmonické polyfonie.

Někteří občané se ptali, které písně pan Hanzelka hrával. Bylo známo, že prezident T. G. Masaryk měl rád českou píseň „Ach synku, synku, doma-li jsi?“ a slovenskou „Teče voda, teče cez Velecký majír“. Za šedesát roků také prezident Václav Havel, kráčejíci v šlépějích svého vzoru, si oblíbil dětem velmi známou píseň „Pec nám spadla; kdopak nám ji opraví?“

Jiří Hanzelka nehrával v kostele takové písně, ale hrával své pocity, své nápady, své polyfonie.

Naši cestovatelé H a Z měli předloni v plánu navštívit město Kopřivnici. Starosta Jan Socha chtěl při té příležitosti ucít slavného rodáka obrazem jeho rodiště.

Měl jsem náhodou obraz nezvyklého panorámatu, viděného s vrcholu horní Kamenárky.

V poslední chvíli se program slavných cestovatelů změnil. Zikmund zůstal v Opavě a Hanzelka v Praze — v nemocnici.

Štamberský pan starosta zajel do Opavy a tam předal obraz.

Soused pan Balošák, bydlící vedle mne s úsměvem mi sděloval: „Ve zprávách státního rozhlasu jsem před chvílí slyšel, že v Pražské nemocnici Jiří Hanzelka obdržel obraz Štamberka, namalovaný panem ředitelem školy. Pan Hanzelka prý byl velmi dojatý.“

Tedy jsem už dávno nebyl ředitelem. Tím jsem byl pouze pět let.

V jednom z domků (čp. 442) pod Kotoučem, na Horečce u vápenek se Jiří Hanzelka narodil.

Štramberský klub

Masarykovy letecké ligy Kopřivnice — II. část

Štramberáci plachtili i po válce

Josef Adamec

V minulém čísle Zpravodaje jsme vzpomínali štramberské nadšence, které tento sport nadchl ještě před válkou. Činnost Masarykovy letecké ligy v Kopřivnici (kam patřili i štramberští členové) se slibně rozvíjela až do německé okupace v roce 1938, kdy byla násilně přerušena. Pobočku MLL Němci zrušili a její majetek zabavili.

V průběhu války zřídili v Kopřivnici pilotní plachtařskou školu pro cvičení budoucích pilotů Luftwaffe, především z řad Hitlerjugend, naši plachtaři však létat nemohli.

Krátce po osvobození, ještě v květnu 1945, se plachtařští nadšenci znovu sešli, aby mohli pokračovat v násilně přerušené činnosti. Pamětníci vzpomínají i na Štramberáky Rudu Kubicu, Edu a Bobina (Josefa) Petráše, bratry Oldu a Zdeňka Rýcovy, Josefa Sopucha, Marii Kuncovou... Plachtařský výcvik byl zahájen 16. června 1945. Zkušenosti s plachtěním měl pouze Eda Petráš, který splnil limity zkoušky „C“ v roce 1938.

V té době došlo i na přejmenování klubu na Český národní aeroklub v Kopřivnici, jehož činnost řídil devítičlenný výbor. V letech 1945—1949 najdeme mezi jeho 9 členy i čtyři Štramberáky: Mikušek Josef, místopředseda 1945—1948, v r. 1949 předseda, Petráš Josef, instruktor, Kubica Rudolf, instruktor, Petráš Eduard, člen výboru. Do r. 1948 funkci předsedy zastával štramberský rodák Josef Špaček.

V roce 1945 se plachtařskou zkouškou „C“ splněnou v ústřední plachtařské škole na Rané u Loun prokázali tři Štramberáci: Petráš Eda, Petráš Josef a Kubica Rudolf. Zkoušku „B“ v Kopřivnici splnili Kovařík Josef, Mikušek Josef, Ryc Oldřich a jeho bratr Zdeněk. Zbývá vyjmenovat Štramberáky se zkouškou „A“: Bajer Bohuslav, Blahuta Josef, Gzyl Augustin, Janíček Vlast., Šmahlík Oldř., Černochová Jul., Kuncová Marie.

Štramberáci se objevují i v zápisech o nejlepších výkonech: v roce 1946 Jos. Mikušek plachtil 5 hodin 15 minut ve výšce 1 200 m, o rok později Josef Petráš dosáhl výšky 1 800 m a v roce 1949 přeletěl 100 km vzdálenost do Bánovců na Slovensku. A do třetice jmenujme Josefa Petráše mezi prvními třemi motorovými piloty po vzniku motorového odboru Aeroklubu Kopřivnice v roce 1947.

Poválečný rozvoj Aeroklubu v Kopřivnici vrcholil v letech 1948—49. V té době dochází i k rozvoji výroby v závodě TATRA. Velkého úspěchu dosáhl nový výrobek — osobní vůz TATRAPLÁN. Tehdejší ředitel závodu ing. Hojdecký požadoval na nadřízených orgánech i stavbu Závodního letiště na katastru Vlčovic. Hodlal provozovat činnost aerotaxi za účelem rychlého spojení TATRY s Prahou.

Avšak v letech 1950—51 došlo nejen v národním hospodářství, ale i v Aeroklubech k vlně reorganizací. V závodě TATRA prosadili výrobu těžkých nákladních automobilů, přestaly se vyrábět vagóny i osobní automobily TATRAPLÁNY, jejichž výrobu přesunuli do Mladé Boleslavi a tam ji zastavili.

V roce 1951 se zrušily Aerokluby a ustavil se Československý svaz lidového letectví. Jeho úkoly měly být politicko — výchovné a jeho členy se mohli stát ti, kteří dosáhli dobrých pracovních výsledků v továrně. V té době ubývají v zápisech i zmínky o Štramberácích v kopřivnickém klubu. Ještě v letech 1950, 51 se dočteme o Josefu Mikuškovi, že se zařadil mezi ty, kteří překonali časový limit 5 hodin a výšku 1 000 m. A to ve věku 50 let!

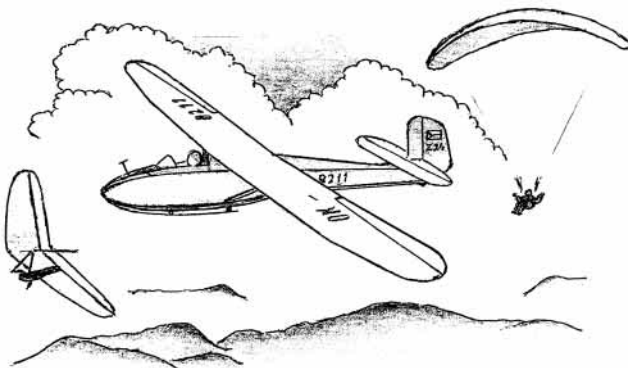
Ohlédnutí za štramberskými průkopníky plachtění z třicátých a čtyřicátých let 20. století uzavřeme vzpomínkou p. Ant. Poláška z Lubiny: „...Na našeho instruktora Petráše často vzpomínám. Byl velmi obětavý při veškeré činnosti, byl kamarádský a nepovyšoval se. Bobin Petráš, vlastním jménem Josef, byl plachtařem už za první republiky a na kluzáku SKAUT, který si postavila jejich štramberská skupina, také letěl z Bílé hory. V roce 1945 složil na letišti Raná zkoušku „C“ a stal se u nás v Kopřivnici instruktorem, v roce 1947 náčelníkem. Jeho letecký růst pokračoval tím, že se v roce 1946, po absolvování výcviku v Otrokovicích, stal motorovým pilotem. Pracoval ve slévárně v Tatře a na letišti patřil k těm nejobětavějším a svou kvalitou k nejlepším pilotům v Kopřivnici...Ještě vzpomínám, jak jednou v roce 1946 Bobin Petráš přijel na letiště s budoucím cestovatelem Hanzelkou (nedávno zesnulým), který také pocházel ze Štramberka a Bobin mu navrhl let nad Kopřivnicí a Štramberkem. Viděl jsem jejich start, let a hlavně přistání na větroni Jeřáb. Tenkrát měl větroň ještě válečnou kamufláž, k níž byla vpředu domalována žraločí hlava s vyčeněnými zuby...Po letu nasadil Bobin na přistání přes domky „ptačí čtvrti“ s plnými klapkami a parádní glizádu srovnal těsně nad zemí. Viděl jsem, jak Hanzelka vystoupil z větrone s tváří silně pobledlou a šel dosti nejistým krokem...“

Další zajímavosti o této již mnohdy zapomenuté kapitole dějin našeho regionu můžete poznat na současné výstavě v Muzeu Fojtství v Kopřivnici (15. 2. — 25. 5. 2003).

Regionální muzeum v Kopřivnici, o. p. s., Muzeum Fojtství
leteckí modeláři a piloti z Kopřivnice

Vás srdečně zvou na výstavu

HISTORIE A SOUČASNOST LÉTÁNÍ V KOPŘIVNICI

**Výstava potrvá od 15. února do 25. května 2003
ve výstavní síni muzea Fojtství**

Shlédnete motorové rogallo, kluzák, padáky, velké létající modely,
současné, historické obrazové i písemné materiály o létání.

**Muzeum otevřeno: denně mimo pondělí
od 9.00 hod. do 15.30 hod., od 1. 5. 2003 do 16.30 hod.**

Historie Štramberské dechovky

část II.

Josef Marek

Minulý článek o historii Štramberské dechovky jsme ukončili rokem 1952. Vraťme se ještě o tři roky zpátky — do roku 1949, roku velkých politických změn, kdy se vlády v zemi chopila komunistická strana. Změny měly velký dopad na kulturní sféru i v oblasti lidové hudby. Aby dechovka mohla i nadále provozovat svoji činnost, musela se zaštitit vhodnou masovou organizací. V našem případě buď Osvětovou besedou nebo Závodním klubem ROH Kotouč. Činnost byla řízená Odborem školství a kultury v Novém Jičíně, za pomoci okresních důvěrníků. Většina tehdejších členů dala při hlasování přednost Závodnímu klubu ROH Kotouč, a to ze dvou důvodů: více než jedna třetina muzikantů pracovala v cementárně, ve vápenkách nebo na Kotouči. Za druhé bylo zvyklostí vytvářet při velkých podnicích dechové orchestry, které závod reprezentovaly při slavnostních příležitostech (např. dechový orchestr Vítkovák apod.). Štramberské dechovce se zde dostalo dobrého materiálního zajištění — ať už v podobě stejnokrojů, či možnosti zájezdů závodním autobusem.

Když jsem pátral ve štramberských kronikách po činnosti dechové hudby právě v těchto letech, vždy jsem narazil na okřídlenou větu: „Hudba závodního klubu ROH Kotouč vystupuje při všech veřejných oslavách ve městě“. Jinak nic. Ale i pod těmi „ochrannými křídly“ hudba žila dál svým vlastním životem, tak jako mnohé jiné spolky. O tom se dozvídám ze záznamů pana Ladislava Bartoně, a také z vyprávění nejstaršího doposud hrajícího muzikanta Miloše Hanzelky.

V roce 1953 se vzdal dirigentské funkce p. Josef Hlaváček ve prospěch prvního křídlováka Bohuslava Staryszaka. Za jeho vedení se začala rozmáhat samostatná činnost hudby formou koncertních vystoupení, obsazovaly se okresní soutěže dechových hudeb, hrálo se při státních oslavách nejen ve městě, ale i ve Fulneku a v Novém Jičíně. V roce 1956 se také uskutečnil první Muzikantský ples. Jak jsem již dříve předeslal, byl k dispozici levný závodní autobus, proto se organizovaly i zájezdy s rodinnými příslušníky do Prahy, jižních Čech atd.

V roce 1957 se ujal vedení dechového orchestru p. Josef Marek. Hudba se i nadále zúčastňovala okresních přehlídek, pořádaly se zájezdy na Slovensko, jižní Moravu, do severních Čech. V té době byly velice oblíbené muzikantské plesy, kde vždy vyhrávaly dvě hudby.

V roce 1959 proběhly oslavy šestistého výročí povýšení Štramberka na město, kdy se mohla hudba ROH Kotouč mnohokrát prezentovat na veřejnosti. Byla to následující vystoupení:

28. 6. — Promenádní koncert v Národním sadu a posezení při dechovce v Zahradní restauraci závodního klubu ROH Kotouč.
4. 7. — Famfáry při letním večeru na Trúbě.
5. 7. — Lidová veselice v Národním sadu.
2. 7. — Otevření Městského koupaliště s koncertem dechové hudby.
19. 7. — Lidová veselice na hřišti tělovýchovné jednoty Baník.
9. 8. — Promenádní koncert v Národním sadu.
23. 8. — Promenádní koncert na Zámeckém vrchu.
30. 8. — Zakončení oslav slavnostním koncertem údajně ze skladeb Antonína Dvořáka v sále Závodního klubu ROH Kotouč.

Šedesátá a sedmdesátá léta byla obdobím, kdy se o dechové hudby neprojevoval větší zájem. Dechová hudba však vítala nové roky, oslavovaly se májové dny, Říjnová revoluce, hrálo se na výletech hasičů, Lidové strany a pod.

Na podzim roku 1972 byl uspořádán jubilejní koncert k 60. výročí trvání Štramberské dechovky. Třem nejstarším muzikantům byly předány pamětní plakety. Byli to Jan Sopuch, Karel Chalupa a Cyril Sopuch.

V roce 1982 uspořádala dechovka koncert k životnímu jubileu nestora české dechové hudby Karla Vacka. Na koncertě, za velké účasti posluchačů, byly hrány jeho starší i novější skladby K úmrtí Bohumíra Jaroňka. Jako sólisté se představili Běla Beierová, Svatava Klimešová a manželé Hyklovi. Slovem doprovázel Augustín Rýdel.

Ke konci působení dirigenta p. Josefa Marka čítal soubor pouze 22 muzikantů. Postupné oživení pak nastalo teprve počátkem osmdesátých let, a to především zásluhou mládežnických dechových orchestrů základních uměleckých škol a učilišť. Mladí muzikanti postupně doplňovali orchestry dospělých, a nejenak tomu bylo i ve Štamberku. Velkou zásluhu na doplnění orchestru měl mladý hornista Alois Cigán, který v roce 1984 po Josefu Markovi přebíral dirigentskou taktovku.

Pokračování příště.

Velikonoční sváteční tabule

Věra Michnová

Každé svátky v minulosti měly nejen své typické obyčeje, ale i charakteristickou tabuli, která moudře vycházela z potravin v té době dostupných a zdraví prospěšných. Je zajímavé, že některé pokrmy tak typické pro dobu velikonoční, zachovává i doba moderní.

Velikonočním svátkům předcházela čtyřicetidenní půst, který byl kdysi velmi přísný. Nejedlo se maso, sýry ani vejce, nepilo se mléko, nemastilo máslem ani sádlem, používalo se jen rostlinného oleje, a to lněného, makového nebo konopného. Jedlo se jednou denně a to jen zelenina, ovoce, chléb. Půst byl velmi prospěšný zdraví. Později se půst zmírnil a dnes se už skoro nedodrжуje.

Na Květnou neděli se pekly „ptáčky“ z kynutého těsta, stočil se pramének v uzlík. Kratší konec vytvořil hlavičku, delší ocásek a místo oka se dala rozinka. Tento pekařský výrobek symbolizoval příchod jara a návrat ptactva.

Na Zelený čtvrtek se i dnes v mnoha rodinách pečou „jidáše“, které mají různý tvar. Někde mají podobu plochého vdolku, popíchaného vidličkou nebo rýhovaného nožem, nejčastěji ovšem mají podobu spleteného provazu, na kterém se oběsil zrádce Jidáš. Pojídají se potřené medem, a ten, kdo sní „jidášek“ s medem na lačný žaludek, je prý chráněn celý rok před štípnutím „hadův, štírův i včel a různou nemocí“. Jak už jméno naznačuje, na Zelený čtvrtek se má jíst něco zeleného a proto se na stole našich předků objevovala zelená polévka z jarních bylinek: libečku, popence, řebříčku a fialového a také jahodového listí.

Velký pátek býval dnem nejpřísnějšího půstu vůbec. Hospodář většinou celý den nevzal do úst, jen po západu slunce snědl vajíčko. Také nekouřil, nešňupal a nepil žádné alkoholické nápoje, tedy ani pivo. Ženy většinou také nejedly nic a dětem se vařila chlebová polévka nebo dostaly brambory s mlékem a v některých krajích se jedla kyselá polévka z kysaného zelí, mléka a vaječ.

Na Bílou sobotu večer půst končil a po návratu ze Vzkříšení zasedli všichni i s čeládkou ke slavnostní večeři. Jedla se „hlavička“ nebo velikonoční svítek, do kterého se přidávalo uzené maso, sekané kopřivy a jiné jarní byliny. Typickým velikonočním pečivem zůstaly dodnes mazance. Těsto má mít dostatek žloutků, aby byly mazance vevnitř žluté, které byly znamenané křížkem, tvarem a barvou připomínaly zářivé jarní sluníčko, vstupující do lidských příbytků. Obřadním pokrmem byl také pečený beránek, dávný symbol čistoty a nevinnosti, který se spolu s mazanci a vejci nosil do kostela ke svěcení a dělil se mezi všechny členy domácnosti, aby jim zajistil pevné zdraví po celý rok. Kdo neměl možnost opatřit si skutečného beránka, upekli si ho z kynutého těsta a někteří chudí pastýři na salaších si dělali beránky ze spařeného ovčího syra.

Na Boží hod velikonoční se kromě pečení z beránka, kůzlete, kohoutka nebo holoubátka jedl zvláštní pokrm z krájené pražené slaniny a klobásek, zalitých smetanou, do kterých se zamíchalo trochu mouky a hodně čerstvých vajec. Vejci se o Velikonocích nešetřilo, byly všude i v mazancích, jidášcích, jedla se i samotná. Bylo zvykem, že se celá rodina podělila o jedno vejce, aby celý rok držela pohromadě. Jestliže některý z jejich členů zbloudil a vzpomněl si, s kým o Velikonocích pojedl vajíčko, vyvázl ze všech nebezpečností.

Pondělí velikonoční dodnes provází veselý křik a povykování, když jsou ženy a dívky podrobeny rituálu mrskání či polévání. A někdy ani nevíme, proč se tento zvyk vyplácet jen děvčata zachoval. Je to vlastně proto, že v Jeruzalémě některé ženy rozhlašovaly zprávu o zmrtvýchvstání Ježíše Krista a byly za to veřejně mrskány.

Zabrousila jsem do starých knih a časopisů, abych pro vás našla pár zajímavých informací o zvycích i jídelníčku našich předků. Je to zajímavé a poučné čtení. Přeji vám všem hezké a slunečné jaro, voňavý vzduch a dobrou náladu.

Štramberské pověsti

I. ČÁST

AUGUSTIN RAŠKA

(Do Pamětní knihy města Štamberka zapsáno ve 30. l. 20. stol.

11 pověstí o Kotouči zaznamenáno již v 2. pol. 19. stol.

podle vyprávění Raškovy babičky. Pramen SOKA Nový Jičín; jazykově neupraveno)

O PŮVODU ŠTRAMBERKA

(STARÁ LIDOVÁ POVĚST)

Před více než tisíci lety pohané, tehdejší země Moravy držitelé, chtěli na Kotouči, jenž později od křesťanů horou Olivetskou a Kalvarií byl pojmenován, vystavěti nedobytný hrad kamenný, ale co za dne vystavěli, to všechno nočním časem bylo pobořeno a rozmeteno. Dlouho nevědělo se, kdo je rušitelem a ničitelem jejich práce, až konečně přišli na to, že jsou to malí, černí trpaslíci, jejichž brlohem byla čertova díra. Tito zlí duchové častěji vycházeli ze svého úkrytu v nepřístupné skalní stěně, škodili dobytku, poškozovali jako od vichru lidské příbytky, naplňovali je obludami a strašidly, znepokojovali ženy, matky a děti, ano i kazili pokrmy nad ohněm, až z toho velký hlad a nedostatek povstal. Když tedy pro zlobu trpaslíků nemohli pohané vystavěti hrad na Kotouči, vyhlédli si na blízkou jiný příkrý a příhodný vrch k postavení zámku z přetvrdého kamene, a to je nynější hrad Štamberk s vysokou věží neboli kulatinou uprostřed. Pod ním pak vybudovali město, v něm se usadili a ohradili tak silnou zdí, že vzdorovalo každému nepříteli a ani černé neboli čarodějné vojsko ho nedobýlo.

O ČARODĚJI KOTOUČI

(MÍSTNÍ BÁJE)

Před dávnými časy zle řádil v moravské zemi mocný čaroděj Kotouč. Byl tak zpupný, že nad sebou neuznával žádné vyšší moci a hýbal nebem a zemí. Nic neušlo mstivě jeho zlobě a zuřivosti, bylo-li ublíženo jeho věhlasné, domýšlivé nadutosti. Každý odpůrce pocítil pak krutost jeho jedovaté duše.

Kdysi projížděje se vzduchem na okřídleném koni spatřil nedaleko starého hradu spanilou dívku, která se mu velice zalíbila. Byla to Čekanka, dcera starého rytíře, jež slyнула neobyčejnou krásou i dobrotou srdce po vši rozsáhlé zemi. Čaroděj Kotouč, seznámiv se s ní a poznav její vzácné vlastnosti, přál si ji pojmout za ženu, ale starému rytíři, jenž nápadníka dceřina znal z pověstí nepřilíši pěkné, nebyla žádost jeho vítána. A když promluvil o tom s Čekankou, i ta rozhodně odmítla nabídku Kotoučovu.

Tomu zdálo se to býti neslýchanou drzostí. Proto soptě vztekem a zlostí projížděl se tak prudce vzduchem, že po vši zemi strašná vichřice nastala: stromy z kořene se vyvracely, střechy lítaly, ba i domy padaly. Když se až do únavy nasoptil, umínal si, že vypátrá příčinu zamítnutí Čekankina. Usadil se ve své černé kuchyni, kde jal se slévati lektvaře a sypati všeliké koření do čarovného kotlíku, v němž míchal a nímž točil nad ohněm tak prudce, až vše se silně zapěnílo a do výšky vřelo; mruče při tom strašná zaklínání, přivolal veliké množství duchů, kteří nad kotlíkem v divém roji se točili a také nad obydlím čarodějníka vířili tak, že poděšené ptactvo zmateně sem a tam poletovalo i s žčernalé oblohy děsné blesky jen sršely a hromovými ranami země jen duněla. Hrůza pojímala každého tvora, jenž byl nablízku. Teprv, když odstavil rozružený čaroděj kotlík od ohně a uvařenou tekutinou polil zrcadlo, se utišili vše a Kotouč spatřil v něm krásnou postavu mladého muže, jemuž Čekanka přála.

„Protivný soku“, zahřměl zlostně, „s tebou se já hned vypořádám.“

A již se vznesl do vzduchu, aby vyhledal nenáviděného, jemuž pak proklál srdce jedovatou dýkou ještě téhož dne před západem slunce. I zalilo se slunce krví, zarosila se tráva, křoví i stromy hojnou slzou nad smrtí jinocha šlechetného. A hořem sevřelo se srdce truchlící Čekanky, jež ve svém bolu zaklínala všechny duchy, aby pomstili smrt jejího oblíbence. I neměl Kotouč od onoho okamžiku pokoje. Pronásledován rozhněvanými duchy prchal s místa na místo a nemoha jim nikde uniknouti, vrhl se konečně zoufalstvím jsa jat do hluboké propasti, kterou pak duchové ho pronásledující kamením zasypali. Tvrdí se, že tak neunavně propast kamením zasypávali, až vznikl tím veliký a podivuhodný kopec, který pak po čaroději v něm za živa pohřbeném nazván je Kotouč. Až to všecko kamení z něho bude po čase odvezeno, najdou Štramberští na dně vrchu už jen zpráchnivělé kosti svého zlověstného čaroděje.

TRPASLÍCI NA KOTOUČI (MÍSTNÍ POVĚST)

O vrchu Kotouči se vypravuje od nepaměti ve Štramberku i v širém okolí jeho, že mnoho věků za starodávna sídlili v něm trpaslíci neboli pidimužci v jeho jeskyních a trpasličích slujích. Dlouho prý žili s lidmi v dobré shodě a teprve zavedením a rozšiřováním víry křesťanské odizili se lidem, sužující je svou zlobou i všelikým nešvarem. V neděli, když lidé byli všichni v kostele, vloudili se do jejich obydlí a působili jim rozmanitou škodu. Vylévali mléko, vytáčeli víno ze sudů, odvazovali dobytek i jinak lidi škádli i k zlosti popuzovali. Štramberští chtěli na Kotouči na ochranu před nepřáteli vybudovati pevný hrad, ale trpaslíci jim v tom stále překáželi. Práví se, že když tam byly kopány základy, zasypali je vždy v noci, aby znovu kopati musili. Tím rozmrzeli rytíře, jenž se chtěl na Kotouči usídliti. Úmysl trpaslíků se zdařil. Rozmrzelý rytíř, vida marnost práce svého lidu, zanechal stavby na Kotouči a vybudoval si hrad na vrchu protějším. Za to však rozhněvali se Štramberští na nezbedníky, začali konati na Kotouči své pobožnosti a těmi je konečně z úkrytů hory vypudili. Trpaslíci zmizeli s Kotouče a už se tu potom nikdy neobjevili.

POTRESTANÁ ZVĚDAVOST (DLE PODÁNÍ UČITELE JANA FIŠERA Z TĚŠETIC)

Ža dávných časů dařilo se obyvatelům Štramberka a celého okolí jeho velmi dobře. Příčinou tohoto blahobytu byli trpaslíci. Bývalo jich tu v skalních rozsedinách a lesích i v městečku samém velice mnoho a to takových, kteří lidem přáli a jim všemožně pomáhali. Písněmi uspávali děti v kolébce, které jen nemluvně slyšelo, hospodyním pomáhali uklízet jizby, na ohništi oháněli se, když hospodyně musila na chvíli se vzdáliti, tak hbitě vařečkou, že se jí nikdy jídlo nepřipálilo ani nevyvěřelo, ba oni i vařili, bylo-li topivo a vařivo přichystáno. Před obědem nebo večerí mohla hospodyně odejiti, kam chtěla, než se vrátila, praskal už oheň v peci vesele a v hrncích jídlo bylo již z polovice uvařeno. A nejen v domě pomáhali trpaslíci, ale i na polích. Divné však bylo, že nikdo nikdy žádného z nich neviděl. Král jejich jim totiž přísně nařídil, aby nikdy nedali se lidem spatřiti. Stalo-li by se tak, že ihned musí krásný Štramberk, svůj pozemský ráj, opustiti.

Jednou však žila ve Štramberku žena, která byla velice zvědavá. Zvědavost působí často mnoho zla, a tak i přílišná zvědavost oné ženy byla příčinou, že trpaslíci ze Štramberka zmizeli. A jak se to stalo? Ta žena totiž už po delší čas pozorovala, že byt i sebe méně o pořádek a čistotu domu dbala, přece vždy bylo uklizeno a očištěno. Z počátku nestarala se příliš o to, jak je to možno. Když však již delší čas to trvalo, připadla na myšlenku, že jí někdo tajně pomáhá. Ale kdo? Přemýšlela tedy, jak by o tom zvěděla. Napadlo jí, že kdyby z domu odešla a brzy se vrátila, poznala by svého pomocníka. Nechala tudíž jednou neuklizenou a šla ke kupci. Avšak, když se vrátila, uviděla vše v nejlepším pořádku, ale po pomocníku ani stopy. A tak strojila léčky neznámým častěji, ale marně.

Kdysi zdálo se jí v noci, že rozsypala náhodou hrách a byla z domu narychlo odvolána, takže hrachu posbíráti nemohla. Když se brzy vrátila, spatřila v koutku pod stolem nepatrného pidi-mužika s šedivou hlavou, an pilně hrášek sbírá a do svého klobouku dlouhým perem ozdobeného dává. Přemýšlela ráno o snu a tu jí napadlo, že by tomu tak skutečně mohlo býti.

Vářic snídani, úmyslně rozsypala hrst hrachu, který se po podlaze rozkutálel, a vyšla z domu. Hned se však vrátila a — ejhle, skutečně užřela pod lavou v koutku skřívajícího se mužička, jenž hrách do klobouku sbíral. Poznala hned, že je to trpaslík. Ten spěšně vsypal hrách do hrnčičku a zvolav: „Běda zvědavým!“ zmizel.

Od té doby trpaslíci nikdy Štramberským už nepomáhali, ba spíše jim škodili, jak na poli, tak v domě, až konečně se odstěhovali pryč. S nimi odstěhoval se i bývalý blahobytný lid a bída s nouzí nastěhovala se do našeho horského kraje a sídlí i panuje tu doposud. A to všechno zlo zavini-la ta zvědavá žena.

V ČERTOVÉ ĎŮŘE NA KOTOUČI

(LIDOVÁ BÁJE)

K Tamovském mlýně měli velmi hezkou dceru. Chodil za ní čert a chtěl, aby si ho vzala za mu-že. Ona pravila, že si ho vezme, ale až odnese Kotouč, který stojí jim ve vyhlídce, a to než kohout ráno zakokrhá. Čert slíbil, že horu tu odnese. Poněvadž ode dávna vedl jakýsi spor se Štramberáky, chtěl kopec na Štramberk hoditi a se tak sobě odporných a nepříjemných Štramberáků zbaviti. Když se už jedné noci chystal dílo to provésti a Kotouč obcházeje hledal dlouho, kde se jej nejvýhodněji chopiti, předčasně z rána kohout zakokrhál, a čert ze zlosti, že sázku prohrál, kopnul do kopce, až v něm zůstala díra na straně polední. Odtud její jméno „čertova díra“.

JAK ČERT KREJČÍKA NAPÁLIL

(MÍSTNÍ BÁCHORKA)

U mlýna „Kotuláku“ pod Kotoučem stávala kdysi malá chaloupka. Obýval ji chudý krejčí. A protože se živil poctivě, měl bída stále dost, která každým rokem ještě vzrůstala. Jednoho svatvečera přišel k němu neznámý pán a žádal ho, aby mu ušil oděv. Krejčík přislíbil a tázal se, kdy a kam má mu jej donést. „Přijdu sám“, řekl neznámý a poohlédnuv se po chudé izbici, odešel. V ustanovený den, kdy měl být šat dle dohody dohotoven, přišel opět a spatřiv pěkně ušitý oděv, hned se do něho oblékl a měl se k odchodu. Ale krejčík zastoupil mu cestu k východu z chaloupky a s poníženou prosbou žádal peníze za práci. „Milý krejčí,“ řekl neznámý, „víš ty, kdo já jsem? Jsem čert a můžeš být rád, že jsem tě už dávno neodnesl.“ Krejčík se ulekl, ustoupil ode dveří, a čert rychle vyšel z jizby, zanechav tu po sobě jen zápach síry a kouře. Když se krejčík z leknutí vzpamatoval, dodal si opět zmužilosti a pustil se za domnělým čertem. Ten však už rychle vystupoval od úpatí vrchu skalním korytem na Kotouč a chechtal se za ním spěchajícímu krejčímu, jak ho napálil. Krejčího to dohánělo a s hrozným klnutím pustil se za ním nahoru touto příkrou úžabinou. Když už ho doháněl, náhle zmizel mu čert s očí a užaslý krejčík stál u skály, ze které šklebila se naň ohromná tmavá díra, které prý tu před tím nikdy nebylo. Krejčík i okolní dal jí pak jméno „Čertova díra“.

PSÍ KOSTELÍK

(NÁMĚT DOMNĚNKY O PŮVODU JMÉNA)

Na téměze jihovýchodním srázném svahu Kotouče, kde ještě do konce minulého století byla pověstná Čertova díra, dokud úporným lámáním kamene nebyla zničena, však více k východu je malá, pěkně klenutá jeskyně na způsob kaple s třemi kulatými otvory, z nichž dvěma dolejšími rozkošně malebný pohled do údolí, na usměvavý Frenštát a Radhoštské pásmo Bezkyd s jeho severním předhořím Červeného kamene, i na Peklách a Štramberčíku. Jeskyňka má jméno „Pší kostelík“.

Jak k němu přišla?

Vypravuje se, že v této jeskyni scházivali se rádi denně se svými psy pasáčky, kteří tu kdysi, dokud ještě Kotouč a jeho okolí bylo v neporušené přírodní kráse, na mírnějších východních stráních Kotouče a s ním sousedících půvabných Horečkách za hřbitovem pásávali ovce a kozy. Pasáčků, besedujících pod klenbou jeskyně v sedu a ležmo, viděti zdola v údolí nebylo, jen jejich psíky ovčáčky, kteří vyukovali okrouhlými otvory jeskyňky do krajiny a štěkotem upozorňovali na sebe lidi dole na polích pracující, takže se zdálo, jakoby jeskyně ta jen samými psy obydlena byla. Proto název „Psí kostelík“.

ŠIPKA SÍDLEM ČERNOKNĚŽNÍKŮ

(MÍSTNÍ BÁJE)

Č větoznámá jeskyně Šipka na severovýchodním výběžku Kotouče bývala prý sídlem v šedé dávnověkosti nejen trpaslíků, ale i černokněžníků. Ti byli duchové, kteří často zjevovali se v lidské podobě. Své útlé tělo balili v dlouhou černou řízu, hlavu s dlouhými vlasy mívali nepokrytou, tvář drsných vráscitých tahů, oči škarohleda a bradu s dlouhými ježatými vousy. Už svým vzezřením a nadto i škodolibým dováděním naháněli hrůzu každému, kdo náhodou se s nimi setkal. Bydleli hlavně v Šipce, ale i v jiných četných děrách Kotouče, odkudž za temných nocí podnikali své výlety k velké škodě celého okolí. Zvláště byli bez odporu největšími škůdci Štramberáků pro jejich zbožnou mysl a nenávist k zplozencům pekla. Zanevřevše na staroslavný Kotouč, na němž po příchodu křesťanství do naší rodné země postaven kříž, dali se od ženklavských sedláků odvézt na Smolnou horu a od toho času měli Štramberští i okolní lid od nich pokoj.

STĚHOVÁNÍ ČERNOKNĚŽNÍKŮ S KOTOUČE

(LIDOVÁ BÁJE)

Rženklavskému sedláku Matoušovi přišel kdysi před dávnými věky, kdy ještě na Kotouči černokněžníci sídlili, jeden z černokněžníků a prosil, aby ho přestěhoval. „Za peníze přestěhuji třebaš čerta, natož černokněžníka“, pomyslel si sedlák a již druhého dne časné zrána jel k hoře, kde ho měl čekat. Nečekal dlouho. Po chvíli vyšel černý z jeskyně, sedl na vůz a poručil mu, aby jel, ale se neohlížel. Jak přijížděl ke Smolné hoře, koně už nemohly. Měl s nimi pravý kříž. Co kousek únavou klesaly, až mu jich bylo líto, ale černokněžník sedící za ním se tomu hlasitě smál. „Kam to jedeme?“ ptal se sedlák. „Na Smolnou“ zahučel černokněžník, „ještě kousek do vrchu a už tam budeme“. Konečně byli na místě. Sedlák přimhouřil jedno oko a druhým podíval se dozadu. A hle! Černých bylo tolik na voze, že až na každé štěblině viseli. Sedlák v tom na to oko oslepl, ale nedbal, neboť měl předem dobře zapláceno. Když jeli lesem Smolné hory, o které Matouš slyšel jako už jako kluk, strhl se takový povichr a pískání, jako by tisíc koček nejpronikavěji mňoukalo. Nikdy nic podobného nezažil. Ohlížel se kolem, ale kde nic tu nic, jen na každé štěblině tolik stále černých, až ho mráz obešel. Teď teprv si uvědomil, proč jeho vždy statné a silné koně často nemohly. Když dojel nahoru, seskočil starý černokněžník s vozu a zmizel bez poděkování. Jen strom se nad sedlákem zachvěl, až vůz se naplnil suchým listím, co zatím sedlák vůz k zpáteční cestě pod košatým mohutným stromem obrátil. Pak ho kdosi na vůz posadil, koně daly se do cvalu a Matouš jel domů cesta necesta. Po celodenní pekelné jízdě posel mu kůň, a když na večer s jedním koněm do dvora vjížděl, svalil se i druhý a zhybnul těž. Tu sedlák dal se do strašného nářku, bědoval a spílal černokněžníku. Na takový pokřik sběhli se sousedé, jimž potom s rozbolněnými city vypravoval svou příhodu. V tom jeden ze sousedů maně pohlédl do vozu a místo tajemného suchého listí zahlédl tam hezkou hromádku ryzího zlata. „Nelituj koně, Matouši, máš hojnou odměnu ve voze“, konejšil pak hořekujícího sedláka. A Matouš, vida, jakého se mu dostalo nadělení, radostí skákal do výše a plnými rukama rozdával nemajetným sousedům ze své bohaté nadílky. A ještě mu zlata dost zůstalo, aby si v Ženklavě mohl koupiti fojtství a býti do smrti s rodinou v nadbytku živ.

Štramberký hrad, Katka Šmahlíková, 7.b ZŠ Štramberk (viz soutěž str. 26)

K úmrtí Bohumíra Jaroňka

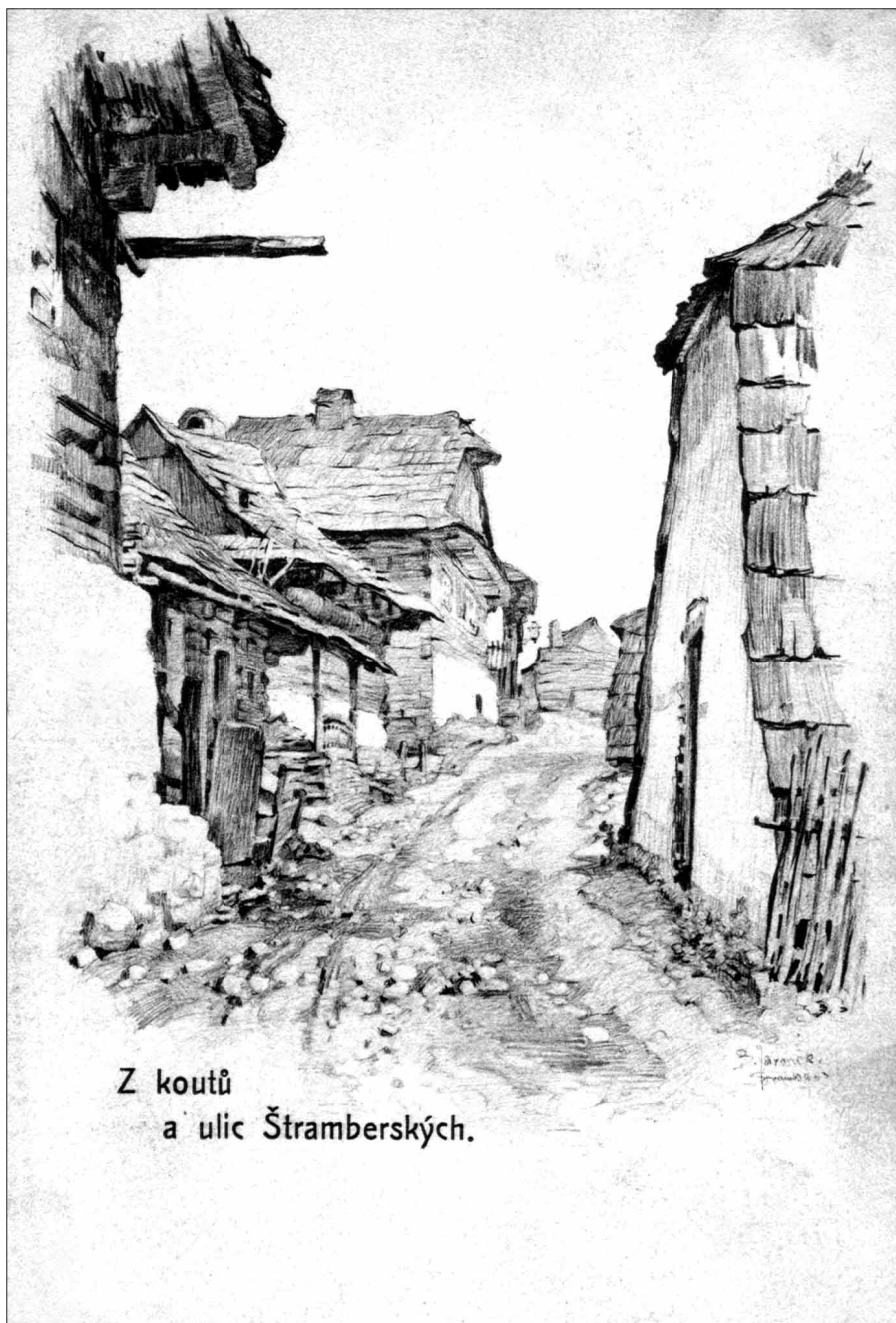
Augustin Raška

(Štramberský kronikář ve 30. l. 20. stol.)

(Pramen SOKa Nový Jičín — Pamětní kniha města Štramberka)

Dne 18. ledna 1933 zemřel ve Zlíně malíř Štramberka Bohumír Jaroněk. Před léty, sprátcem se s MUDr. A. Hrstkou, po jeho smrti, po několik let navštěvoval Štramberk. Bydlíval tu u mé sestry Rosálie Petrášové z čí. 242. Vyhledával zde vhodné motivy na celém území města i v jeho nejbližším okolí a namaloval několik set uměleckých obrazů trvalé ceny. S MUDr. Hrstkou pořádal pak rok co rok výstavky umělců v měšťanské škole, jež bývaly velmi hojně navštěvované, a jeho obrazy, jež tu měly velký odbyt, nejpočetněji zásobovány. Vystavovali také svá díla i jiní mistři — malíři, berouce své vzácné motivy slováckého stavitelství rovněž ze Štramberka, jako např. Jar. Panuška, Oldřich Blažíček, Antonín Hudeček, K. Wellner, Sedláček, T. Fr. Šimon, Jelínek, Fiala, Jan Horký aj. B. Jaroněk byl muž velmi skromný, milé povahy, jenž o propagaci krás štramberských velmi se zasloužil. Proto mu zde v r. 1926 postaven před Šípkou pomník, ulička na Kopci ke Trúbě vedoucí nazvána Jaroňkovou a restaurace pod Trúbou dostala jméno „Jaroňkova útulna turistická“. Také nynější hotel Josefa Davida nesl dříve jeho jméno, dokud tam byla jen restaurace. Dům bratří Jaroňků — Aloise a zemřelého Bohumíra — v Rožnově pod Radhoštěm je známou kulturní zajímavostí svou stálou výstavkou obrazů, grafických listů, majoliky, porcelánu, malých gobelínů a koberců domácího uměleckého průmyslu.

Z koutů
a ulic Štramberských.

Vojtěch Petrás — Karel Chalupa, vrtař na Kotouči, kresba, r. 1963

Vzpomínky Vojtěcha Petráše

4. část souboru úvah u příležitosti autorova významného životního jubilea

Co se mi (ne)podařilo

Bylo to v roce 1952, tedy čtyři roky po „Vítězství pracujícího lidu“.

Soudruh ředitel si mě zavolal do ředitelny štramberské „Nové školy“. Sdělil mi, že Odbor školství ONV v Novém Jičíně vyhlásil soutěž o nejlepší výzdobu školní budovy. Ředitel mě vyzval, abych se snažil.

A tak jsem se snažil doma po večerech a ve školní budově po vyučování.

V chodbě v přízemí jsem se věnoval „Družbě školy s VŽKG 18 Kotouč Štramperk“, čili srozumitelně pro Štramberáky všechno, co je „Pod horu“: lom vápenec, výroba cementu a pálení vápna pro Vítkovické železářny Klementa Gottwalda.

První poschodí jsem věnoval žákům, jejich učení, kreslení a volbě povolání. Pětí chlapců, kteří se přihlásili do hornictví v uhelných dolech, jsem namaloval jejich portréty. S velkou slávou ty podobizny soudruh ředitel vyvěsil na stěnu proti schodům.

V druhém, nejvyšším patře jsem graficky uctil památku hrdinů a obětí v odboji štramberských občanů ve druhé světové — hitlerovské válce. O životy přišlo čtyřicet obětí našeho města.

Čtrnáct dní jsme napjatě čekali.

Soudruh ředitel si mě konečně zavolal do ředitelny a sdělil mi, že tu kdosi byl a po prohlídce interiéru školní budovy pronesl zdrcující ortel: „Chybí tu stranické politické slavnostní heslo.“

No vida! Nikdo, ani z okresního odboru školství, ani ředitelství naší štramberské školy, ani MNV Štramberka neprozradil kritéria. Asi se vědělo předem, kdo vyhraje. Asi by stačilo na velký pruh papíru namalovat velkými rudými písmeny heslo: „SE SOVĚTSKÝM SVAZEM na věčné časy a nikdy jinak“. Nebo to udělat tak, jako na nástupišti jednoho nádraží: „Úkoly vytyčené pátým (šestým, sedmým atd.) sjezdem strany KSČ beze zbytku splníme.“ Jenom vyměňovat čísla sjezdů.

Psal se rok 1964 a byl měsíc duben. Odbor školství Okresního národního výboru Nový Jičín vyhlásil soutěž žáků základních škol našeho okresu o nejlepší kresby, malby, modelování, šití, vyšívání.

Pavel Janečka, žák osmé třídy štramberské Základní školy, měl před sebou poslední tři měsíce učení v této škole. Znal jsem ho jako nápaditého a dovedného chlapce. Navrhl jsem mu, aby u mne v mém bytě zhotovil z papíroviny sošku štramberského vrtáře. Měl jsem totiž doma kresbu svého dávného spolužáka Karla Chalupy, jak nedávno vrtal sbíječkou díru do vápencové skály památného Kotouče.

Žertem jsem školáka Pavla povzbudil prohlášením: „Ať visím, jestli nedostaneš první cenu!“

Nemusel jsem mladistvého sochaře přemlouvat. Ve velkém kastrolu jsme vařili z mouky škrob. V něm jsme míchali útržky různých papírů, až z toho bylo husté těsto. Taková pasta už dávno dostala ode mne název „škrobová papírovina“.

Loutka prstová — maňásek

Nyní, s dovolením, na chvíli odbočím. Jako žáček obecné školy jsem planul nadšením pro loutkové divadlo. Zažil a prožil jsem asi pět loutkových představení v Katolickém domě na náměstí a pět loutkových her sokolských v hospodě pod Trúbou (dnešní Dům zdraví).

Po druhé světové válce jsem konečně zakotvil ve Štamberku. Byl jsem nadšený. Za několik měsíců jsem vystřízlivěl. Byl jsem ze všech stran až do důchodu vykořisťován. Mohl bych napsat knihu a dát ji název „Šťastný smolař“.

I když jsem měl mimo školu stále plno práce, začal jsem loutkařit. Z lipového dřeva jsem vyřezal čtyři loutky. Líbily se mi, jenže pro jejich výrobu nebyly dobré podmínky. Přestal jsem s dřevem a přešel na škrobovou papírovinu. Místo závěsných loutek jsem vytvářel lehké spodové maňásky.

Na jedno odpoledne jsem pozval do „Nové školy“ tři známé a znamenité divadelní herce. Přemlouval jsem je, aby se někdy zúčastňovali loutkových představení pro děti, aby své zvukné hlasy věnovali loutkám, aby přitom seděli nebo stáli skryti za paravánem a sledovali loutkoherce. Předložil jsem jim několik čísel časopisu Československého loutkaře. Se zájmem listovali, četli, prohlíželi ilustrace ... a mlčeli.

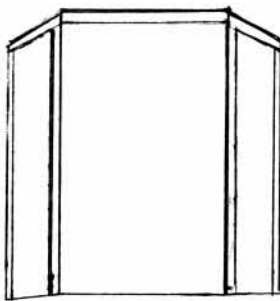
Pochopil jsem je. Dávali přednost divadlům, v nichž se mohli předvádět na jevišti. Možná také, že to zavinila nepříznivá doba, doba útlaču, ovzduší totality. Jenže kopřivnické loutkové divadlo hrálo, hraje a bude výchovně působit nadále.

Pokračoval jsem v tvorbě maňásků. Koupil jsem hru Miloše Nesvadby: „Naše zahrádka“. Skupina děvčat a chlapců nacvičila a sehrála maňáskové představení ve své škole i v „mateřinkách“ s úspěchem. Odvážně jsme s hrou vystoupili ve Skotnici za Příborem. Tamější děti si zaplatily po koruně a hru sledovaly tak tiše a s takovým zájmem, že to vypadalo, jakoby z hostinského sálku došly před začátkem.

Za několik dní jsem se dověděl, že někteří (závistiví?) Štamberáci se ptali: „Co un s tyma penězama budě dělat?“

Tím skončilo štamberské loutkařství. Nikomu jsem si nestěžoval ani nevysvětloval, kolik mne stály časopisy Československého loutkaře, co stály látky, co dřevěné latky na zhotovení trojdielného skládacího paravánu a jiné výdaje.

Potom, asi za tři měsíce, si kdosi půjčil přenosný paraván pro mateřskou školu v Rybím. O jeho vracení se už nikdo nestaral.

Skládací paraván

Vracím se k mladému sochařovi. Podle kresby byla socha vrtáře zhruba hotova za pět týdnů. Proč za tak dlouhou dobu? Protože každá vrstva musela proschnout, aby se mohlo pokračovat. A to trvalo nejméně dva dny, někdy až čtyři.

Po závěrečných úpravách Pavel natřel celé dílo šedobílou temperou, takže chlapec vypadal jako pravý štramberský kamenář.

Kamenář je zdejší název dělníka zaměstnaného ve vápencovém lomu, zaprášeného od klobouku a hlavy až po paty šedobílým prachem. Tak jsme jako děti potkávali kamenáře vracející se domů po těžké robotě.

Sekretářka, zaměstnaná u ředitele školy, odvezla sochu do Nového Jičína a předala ji na odboru školství — se jmenovkou zavěšenou na krku figury vysoké něco přes půl metru.

Na zprávu, jak dopadlo hodnocení, jsme marně čekali. Nepomohlo telefonování, nepomohlo osobní jednání sekretářky. Štramberský model vrtáře zmizel.

Ještě není konec. Uplynulo několik roků. Učitelé češtináři měli v ostravském Pedagogiu instruktáž, jak se má vyučovat slohu. I když mám aprobaci z jiné skupiny předmětů, zúčastnil jsem se. Když jsme stáli pro výplatu jízdného, spatřil jsem za pootevřenými dveřmi jedné místnosti na stole u okna sošku štramberského kamenáře...

„Představuji své město, nejbližší okolí“

**Letošní téma literární a výtvarné soutěže pro ZŠ,
každoročně vyhlášené Městskou knihovnou v Kopřivnici.
Nejlepší práce jsou otištěny v Almanachu.**

Šumný Štramberk

„Dobrý den, jsem Gabriela Petrášová a budu Vás provádět „ŠUMNÝM ŠTRAMBERKEM.“ Štramberku se říká také MORAVSKÝ BETLÉM, hádejte, proč? Nejen proto, že se tu každoročně v muzeu betlémy vystavují, ale hlavně proto, že to tu tak (hlavně v zimě) vypadá. Plno malebných chaloupek a dřevěnic zasazených do strání, pocukrovaných bílým snížkem, co ve světle pouličních lamp září jako démanty — připadáte si jako v ráji. Jednu krásně osvětlenou ROUBENKU můžete vidět z naučné stezky, je to hospůdka v Dolní ulici. Dominantou Štramberka je válcovitá věž zvaná TRÚBA, která je pozůstatkem středověkého hradu. Pověst o ní jistě znáte.

Šipka, to není jen směrovník, ale jmenuje se tak i světoznámá jeskyně, kde byly nalezeny pozůstatky neandrtálského dítěte. Ve druhé štramberské Šipce je příjemně teploučko a podávají se tam místní speciality, čepuje plzeň. Můžete se podívat i do arboreta, kde byla ještě před pár lety kamenárka. Teď se před vámi otevře velká propast, jezírka s rozmanitými živočichy a rostlinstvem.

Ve Štramberku můžete spatřit i zajímavou budovu, to je naše škola, ze které na vás shlížejí dva velikáni — Jan Amos Komenský a František Palacký. A teď jsem si vzpomněla, že jsme tady měli ještě jednu školu, starou, ta stojí na náměstí a už se v ní neučí. Můžete si tam ale zajít na oběd, ubytovat se, půjčit knihy, nasytit svého ducha různými informacemi. Štramberk taky krásně voní. To když se zrovna pečou ŠTRAMBERSKÉ UŠI. Ale víte, co? Přijďte ochutnat, přivonět a podívat se. Ještě zdaleka nejsme u konce naší štramberské prohlídky, ale pro začátek to stačí.

Tak na shledanou v ŠUMNÉM ŠTRAMBERKU.

Gabriela Petrášová, 6. třída
ZŠ Štramberk

Malá pohádka

Žila byla na hradbách Štramberské trůby malá princezna. Každý den chodívala po věži a shlížela z výšky na své poddané.

Zanedlouho jí bude osmnáct let, a proto pokukovala po svém partnerovi. Ze svých poddaných si pro svou vznešenost nemohla vybrat takového, kterého opravdu milovala. Byl to pekař. Pekl ty nejchutnější štramberské uši z celého kraje.

Jednoho krásného dne si princeznin otec usmyslel, že uspořádá bál k jejím narozeninám. Nastal večer a přijížděli princové z okolí i daleka. Princezna byla smutná, nechťela nikoho, jen svého pekaře. Ale dostala nápad a všem princům zadala úkol: „Kdo upeče nejchutnější uši, toho si vezmu za muže!“

Na druhý den přijeli všichni vznešení princové s ukázkou svého pekařského umění. Princezna ochutnala, ale nebylo to ono. Jedno ucho bylo spálené, druhé málo kořeněné.

Jako poslední přišel pekař. Princezna se usmála, ochutnala a zvolala: „To jsou ty pravé štramberské uši, toho si vezmu!“

Otec nevěřil svým uším, ale protože dal princezně své slovo, musel souhlasit. Zanedlouho se chystala na Trúbě velká svatební hostina, na které samozřejmě nechyběly pekařovy lahodné perníkové uši.

Už uplynulo mnoho let, uši se pečou stále a na princeznu mohou děti jen vzpomínat.

Petra Bjačková, 9. třída
ZŠ Štramperk

Transgas

Věděli jste, že se pod Štramberkem ukrývá velké množství plynu? Neznamená to však, že se tu plyn vyskytuje odedávna. Toto velké množství plynu sem bylo dopraveno a shromážděno, a tak byl vytvořen nový zásobník tohoto paliva.

Zemní plyn je dnes označován za palivo, které nejméně znečišťuje životní prostředí a je důležitým neobnovitelným zdrojem energie. Ve velké míře se zemní plyn používá k vytápění většiny domácností. Jeho výhodou je jeho vcelku příznivá cena a již zmiňované malé znečištění životního prostředí.

K tomu, aby se zemní plyn dostal ke spotřebiteli, slouží jedna z nejvýznamnějších energetických firem ČR — TRANSGAS, a.s. Tato společnost je tvořena tranzitním systémem, vnitrostátním systémem a soustavou podzemních zásobníků zemního plynu. Jedním z nich je i zásobník ve Štramberku. Společnost TRANSGAS produkuje velké množství zemního plynu na území Moravy. Zneužitím této suroviny by mohlo dojít ke katastrofě, a proto je objekt střežen novým bezpečnostním plotem, psy a kamerovým systémem.

Dlouhou dobu bylo jediným dodavatelem zemního plynu Rusko, později se však společnost TRANSGAS napojila na západoevropské přepravní systémy a od roku 1997 k nám proudí zemní plyn i z Norska.

Myslíte si, že je zemního plynu dostatek? Jeho celkové zásoby činí asi 400 biliónů metrů krychlových, což by pro lidstvo stačilo asi na 190 let. Pro Evropu, a tedy i naši republiku je důležité, že 70 % prokázaných světových zásob zemního plynu se nachází právě na území Evropy nebo v jejím dosahu.

A co se stane, až zásoby plynu zmizí? Do té doby třeba lidstvo vymyslí nový zdroj energie.

Marek Milich, 8. třída
ZŠ Štramperk

Jaro ve Štramberku

*Hřejivý vzduch
rozkvetl ptačími trylky.
Do postýlky jara
sýkorka malá
rozhoupala
stínohru větviček.
Přilétl ženich, kosíček.
Pupava bílá, nevěsta
štramberských strání,
družičky, беруšky,
na svatbu shání.
Šípkový keř
plaše počítá,
kolik mu šípků
po zimě zbylo.
V kalíšku květu
včelce se zalíbilo.
Pavouček malý
někam spěchá,
tu trávu podleze,
tam vyšplhá se na ni
a zmizí.
Sluníčko rozdává
zlato ryzí.
I Trúba chytá je,
po zimě vyprahlá
a hned si libuje,
ukazujíc vnady:
lidičky, těšte se,
jaro je tady!*

Panu Martini a jeho Štramberku

*Čarovné městečko,
plničné krás,
chtěl bych tě malovat
zas a zas.
Příroda kouzelná,
jsem tebou zmámen,
chytám tvé detaily
maličkým rámem.
A pak je pomalu
vtiskuji do obrázků.
Přešťasten
maluji svou lásku.*

Z básnické sbírky Mgr. Ireny Kopecké PAVOUČCI MYŠLENEK, Příbor 2002

Kresba Josef Martini: „Z malířova skicáře“, tužka, 1950

Arnošt Hanák Pravěk a etnografie

Muzeum Zdeňka Buriana ve Štramberku, 5. — 30. března 2003

Aleš Durčák
(slovo k výstavě)

Dne 25. září 2003 tomu bude přesně 40 let, co se v Karvině narodil chlapec, který byl podobně jako mnozí před ním zasažen kouzlem malířského světa Zdeňka Buriana; na rozdíl od svých vrstevníků nezůstal jen u prostého obdivu, ale odvážil se vykročit v šlépějích velkého umělce. Sám na onu důležitou chvíli před 30 lety vzpomíná: *„Když jsem v 10 letech viděl v dětmarovické knihovně poprvé knihy prof. Josefa Augusty ilustrované Zd. Burianem, bylo mi jasné, že mě to ovlivní na celý život. Byly to publikace „Zavátý život“ a (to je na vesnickou knihovnu pozoruhodné) „Divy prasevta“ — první odborná publikace dvojice Augusta/Burian. U těchto knih, ale i mnoha jiných, zejména foglarovek, mayovek a verneovek, jsem trávil večery a noci při baterce pod peřinou“.*

První vážnější pokusy o výtvarnou rekonstrukci prehistorického života přišly však až v letech 1987/88. V r. 1990 se seznámil s výtvarníkem Jurajem Gullárem ze Slovenska (v 80. l. byl častým návštěvníkem Burianova ateliéru), který jej učil dokonale zvládnout techniku perokreseb, tužky a pastelu. Tento neformální výtvarný kurs trval až do r. 1993. Pak následovalo období samostatné tvůrčí činnosti, které trvá dosud.

V pol. 90. let krátce spolupracoval s paleontologem prof. RNDr. Zdeňkem V. Špinarem a afrikanistou ing. Josefem Vágnerem. V současné době se výtvarně podílí na novém projektu známého badatele a cestovatele PhDr. Arnošta Vašíčka. V blízké budoucnosti jej čeká zajímavá práce na rekonstrukcích pravěkého života v Čechách pro odborný časopis se specializací na trilobity.

Arnošt Hanák se dnes věnuje výhradně paleontologickým rekonstrukcím, v menší míře pak etnografickým portrétům. Rád by si však vyzkoušel i ilustrování knih s dobrodružnou tematikou.

Dosud vytvořil kolem 1000 výtvarných prací, resp. 200 olejomalb, 250—300 pastelů, 300 perokreseb, 100 akvarelů, 50 kvašů a asi 100 kombinovaných technik, kříd apod. Vyzkoušel mnohé z klasických malířských technik, nejraději se však vrací k olejomalbě a černému či hnědému pastelu.

Vystavoval v Městské regionální knihovně v Orlové, výtvarném centru BART v Bohumíně, v Mosteckém muzeu a v Ostravském muzeu, kde měl vystaveno 120 prací.

Naše výstava přináší průřez malířovou tvorbou a rád bych v této souvislosti upozornil na nejnovější práce na téma štramberského pravěku (viz jedna z nich — amonit (hlavonožec) *Haploceras Elimatum* — na protější stránce). Odborných uměleckých rekonstrukcí tohoto druhu mnoho není, a proto mi dovoluje za ně Arnoštu Hanákovi poděkovat a popřát mu k letošním kulatým narozeninám mnoho tvůrčích úspěchů.

